

**ΤΟ ΜΥΘΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΙΟΝΕΣΚΟ:
ΤΟ ΠΕΤΑΓΜΑ ΤΟΥ ΙΚΑΡΟΥ ΚΑΙ Η ΠΤΩΣΗ ΤΟΥ**

Το θέατρο, απεικόνιση των προβλημάτων και προβληματισμών μιας εποχής —και συνάμα όλων των εποχών— συγκινεί κυρίως σαν τέχνη που συνέχεται ανανεώνεται ανακαλύπτοντας καινούργιους τρόπους έκφρασης. Όμως κάθε αλλαγή, στην πραγματικότητα δεν είναι παρά επαναξιοποίηση παραδοσιακών στοιχείων.

Ο Ιονέσκο, στο έργο του *Σημειώσεις και αντι-σημειώσεις* παρουσιάζει αυτό το περίεργο και από πρώτη όψη αντιφατικό φαινόμενο. Μας εξηγεί ότι «ο καινούργιος συγγραφέας είναι αυτός που προσπαθεί να ξαναβρεί ό,τι είναι πιο αρχαίο: γλώσσα και θέμα καινούργιο, σε μία δραματική σύνθεση που ζητά να είναι πιο σαφής, πιο απαλλαγμένη, πιο γνήσια θεατρική».

«Άρνηση του παραδοσιακού για να ξαναβρεθεί η παράδοση. Σύνθεση της γνώσης κι εφευρετικότητας, του πραγματικού και του φανταστικού, του ειδικού και του γενικού...»¹.

Ο Ευγένιος Ιονέσκο, αφού θα γελοιοποιήσει και θα καταρρακώσει τη γλώσσα και την κοινωνική συμβατικότητα —δείχνοντας αφενός τη φθορά που φέρνει η μηχανική ζωή και αφετέρου τη μοναξιά στην οποία ζει ο άνθρωπος, μια και δε μπορεί να επικοινωνήσει σε μια γλώσσα που έχει νεκρωθεί από τη συνήθεια— θα προσπαθήσει στη συνέχεια να κτίσει ένα καινούργιο κόσμο. Μέσα από το όνειρο και τη φαντασία, θα παρουσιάσει τις βαθύτερες ανθρώπινες αλήθειες: τον έρωτα, την έκπληξη, τον πόνο, την ελπίδα. Διότι γι' αυτόν «η αλήθεια βρίσκεται στα όνειρά μας... Ό,τι ονειρευόμαστε δηλαδή ό,τι επιθυμούμε, είναι αληθινό. (Ο μύθος του Ίκαρου προηγήθηκε από την αεροπορία κι αν ο Άντερ κι ο Μπλεριό πέταξαν, είναι γιατί όλοι οι άνθρωποι είχαν ονειρευτεί αυτό το πέταγμα στα ύψη). Δεν υπάρχει τίποτε αληθινότερο από το μύθο...»².

Το όνειρο θα οδηγήσει τον Ιονέσκο μέχρι τα αρχέτυπα που θα παρουσιάσει ανανεωμένα μέσα από τα σύμβολα.

Γκρεμίζοντας τη «μυθολογία» της σύγχρονης κοινωνίας, πετυχαίνοντας την αποσύνθεση των «μύθων» της, εισάγει στο θέατρο τους αιώνιους μύθους που θα το μετατρέψουν σε ιερή και μαγική τελετουργία.

Θα παρουσιάσουμε τη μυθική σκέψη που διαγράφεται μέσα από τα

1. Μεταφράζει η: Ιουλία Ιατρίδη, Αθήνα, Θεωρία, 1982.

2. Αυτ.

έργα του Ιονέσκο και αποκρυσταλλώνεται σε δύο αρχέγονες παραστάσεις: το πέταγμα του Ίκαρου και την κάθοδο στον Άδη.

Ο Ιονέσκο, στο *Σημειώσεις και αντι-σημειώσεις*, δηλώνει «ότι δύο βασικές καταστάσεις συνειδησης αποτελούν το ξεκίνημα»³ σε όλα του τα έργα. Η μία είναι η αίσθηση του ανάλαφρου και εφήμερου, του κενού, που συνοδεύεται από μια «φανταστική διαφάνεια και το φως»³. Η δεύτερη είναι η αίσθηση του αφόρητου βάρους μέσα σ' ένα κόσμο ασφυκτικά γεμάτο, πυκνό και σκοτεινό.

Η πρώτη φορά που εμφανίζεται το πέταγμα σαν σύμβολο είναι στο *Αμεδαίος ή πως να το ξεφορτωθούμε*. Στο έργο αυτό το ζευγάρι ζει σε μια καθημερινότητα που φθείρει: το πτώμα (που τι άραγε να είναι; η νεκρή αγάπη; κάποιο σφάλμα; τα αποτυχημένα όνειρα;), θα δώσει τη λύση στο πρόβλημα του Αμεδαίου: θα τον ανεβάσει μαζί του στον ουρανό.

Όμως, πριν φθάσουμε στο ανέβασμα προς τον ουρανό, υπάρχει μια ολόκληρη ατμόσφαιρα που μας προετοιμάζει για το ξεχωριστό που θα συμβεί. Θα παρακολουθήσουμε την έκπληξη και το θαυμασμό του ήρωα μπρος στην ομορφιά που ανακαλύπτει τριγύρω του και που παίρνει σάρκα και οστά χάρις σε οράματα της φαντασίας του.

«Κοίτα, Μαντλέν, όλες οι ακακίες λάμπουν. Τα άνθη τους ανοίγουν. Ανεβαίνουν. Το φεγγάρι άνοιξε στη μέση τ' ουρανού. Έγινε ένα ζωντανό αστέρι. Ο γαλαξίας, πηχτό γάλα, ορμητικό. Μέλι, πλημμύρα από νεφελώματα, κομήτες δρομάκια μες στον ουρανό, ρυάκια από υγρό χρυσάφι, ποτάμια, έλη, ποταμοί, λίμνες, ωκεανοί, φως που το πιάνεις... (Γυρίζει προς τη Μαντλέν με απλωμένα τα χέρια)... Θα 'λεγε κανέννας πως έχω μες το χέρι μου, κοίτα, βελούδα, κεντήματα... Το φως είναι μετάξι... Ποτέ μου ως τώρα δεν το 'χα αγγίξει...»⁴. «(Ξανακοιτάζει απ' το παράθυρο). Μπουκέττα από ανθισμένο χιόνι, δέντρα μέσα στον ουρανό, κήποι, λειβάδια... θόλοι, κιονόκρανα, ναοί...»⁵. Το κύριο χαρακτηριστικό αυτής της περιγραφής είναι το φως που πλημμυρίζει και μεταμορφώνει τα πάντα. Δείχνει στον ήρωα την πλεονεκτική του θέση που έχει σε σχέση με το πτώμα που δε μπορεί πια τίποτα να θαυμάσει.

Αφού καταφέρει να βγει από το σπίτι σέρνοντας το πτώμα στο δρόμο, θα σταματήσει να πάρει ανάσα αλλά συγχρόνως να εκφράσει το θαυμασμό του: «Τι ωραίος που είναι ο ουρανός...»⁶. Ένα συναίσθημα ευφορίας τυλίγει τον Αμεδαίο, τον ελευθερώνει και του δίνει τη δυνατότητα να εκφράσει τη σκέψη του. Στον αμερικανό στρατιώτη

3. Βλ. σελ. 119.

4. Μετάφραση Μαρίας Πορτολομαίου, Αθήνα, Δωδώνη.

5. Αυτ.

6. Αυτ.

που προσπαθεί να τον βοηθήσει και τον ρωτάει αν είναι συγγραφέας, ο Αμεδαίος θα μπορέσει να πει κάτι για το έργο του, ενώ λίγο πριν δεν μπορούσε να γράψει λέξη. Είναι «ένα έργο όπου παίρνω το μέρος των ζωντανών εναντίον των νεκρών. Είναι μια ιδέα της Μαντλέν. Είμαι με το μέρος της υπόσχεσης, πιστεύω στην πρόοδο, κύριε. Ένα έργο που παίρνει θέση εναντίον του μηδενισμού, γύρω ένα καινούργιο ανθρωπισμό, πιο φωτισμένο από τον αρχαίο...»⁷.

Το ίδιο φαινόμενο παρουσιάζεται στο Μπερανζέ στο έργο *Δολοφόνος χωρίς αμοιβή*. Εμφανίζεται το ίδιο άπλετο φως, που αυτή τη φορά ξεπηδά μέσα από το άτομο. Φως που συγχρόνως είναι εστία θερμότητας, προστασία της νιότης, απομάκρυνση των γηρατειών. «Φως που λάμπει, φωτεινές πηγές χαράς που θεωρούσα αστείρευτες. Δεν ήταν απλή ευτυχία αλλά η χαρά, η μακαριότητα που μου δίνουν τη δυνατότητα να ζω... Υπήρχε μια τεράστια ενέργεια... Μια παρόρμηση... μάλλον θα ήταν η παρόρμηση της ζωής, έτσι δεν είναι;»⁸.

Ο Μπερανζέ προσπαθεί να δώσει μια εξήγηση στο υπαρξιακό του πρόβλημα. Το παρουσιάζει χωρίς να μπορεί να βρει κάποια λύση. Είναι πάντως σίγουρος ότι κάθε φορά που αντιλαμβάνεται αυτό το λαμπρό φως —πέντε έως δέκα φορές απ' ό,τι μπορεί να θυμάται— τον πλημμυρίζει χαρά, σιγουριά και ελπίδα. «Ξαφνικά η χαρά έγινε ακόμη πιο μεγάλη, σθύνοντας τα σύνορα! Απερίγραπτη ευφορία με πλημμύρισε, το φως έγινε ακόμη πιο λαμπρό χωρίς να χάσει την απαλότητά του, ήταν τόσο πυκνό που θα μπορούσες να το αναπνεύσεις, έγινε ο ίδιος ο αέρας ή διάφανο νερό που θα μπορούσες να το πιείς... Πώς να σας παρουσιάσω αυτή την ασύγκριτη λάμψη; Ήταν σαν να υπήρχαν τέσσερεις ήλιοι στον ουρανό»⁹.

Καθώς το φως, πηγή ζωής και ελπίδας, δυναμώνει, μια περίεργη ευφορία πλημμυρίζει τον ήρωα.

Το ίδιο αίσθημα χαράς, ηρεμίας και ευτυχίας ξεπηδούν από το «διαβάτη του αέρα» χάρις σε μια τρυφερή χειρονομία της κόρης του. Έρχεται στη συνέχεια η έκπληξη ότι υπάρχει, ότι μόλις γεννήθηκε. «Κυττάζω, και είναι σαν να βλέπω πρώτη φορά. Μόλις γεννήθηκε»¹⁰.

7. *Αμεδαίος ή πως να το ξεφορτωθούμε*, Βλ. σελ. 120.

8. *Tueur sans gages*, Paris, Gallimard, 1958, Acte premier: «...une lumière rayonnante, des sources lumineuses de joie que je croyais inépuisables. Pas le bonheur, je dis bien: la joie, la félicité qui faisaient que je pouvais vivre... Il y avait une énorme énergie... Un élan... ça devait être l'élan vital, n'est-ce pas?...».

9. Aut. «Brusquement la joie se fit plus grande encore, rompant toutes les frontières! Oh, l'indicible euphorie m'envahit, la lumière se fit encore plus éclatante, sans rien perdre de sa douceur, elle était tellement dense qu'elle en était respirable, elle était devenue l'air lui-même ou buvable, comme une eau transparente... Comment vous dire l'éclat incomparable?... C'était comme s'il y avait quatre soleils dans le ciel...».

10. *Le piéton de l'air*, Paris, Gallimard, 1963: «Je regarde, c'est comme si c'était la première fois que je voyais. Je viens de naître.».

Θα ξαναβρεί, θα ξαναθυμηθεί τη χαρά όπως και ο προηγούμενος ήρωας, πράγμα όχι τυχαίο: φέρουν το ίδιο όνομα¹¹. Θα αρχίσει να χοροπηδάει από αγαλλίαση, «Θεία μέθη» όπως θα τη χαρακτηρίσει. Το όραμα μιας ασημένιας γέφυρας που λάμπει από φως φανερώνει στον ήρωα το αίτιο της χαράς του.

«Καταλαβαίνω, τώρα καταλαβαίνω την αφορμή αυτής της χαράς. Να γιατί ξαφνικά αισθάνθηκα τόσο ελαφρύς»¹².

Η ασημένια γέφυρα αντανakλά το φως του ήλιου, τη λάμψη του ουρανού και έτσι σθύνει το υπαρξιακό πρόβλημα του ήρωα.

«Λυπάμαι όταν σκέπτομαι ότι τα χρόνια φεύγουν σαν τα σακούλια που τα επιστρέφουν άδεια. Λυπάμαι όταν σκέπτομαι ότι θα αποχωριστούμε ο ένας τον άλλο και ο καθένας τον εαυτό του. (Χαρούμενα και χοροπηδώντας). Σήμερα, η ευτυχία με γεμίζει, η χαρά με πλημμυρίζει»¹³. Η χαρά και η ευτυχία εκφράζεται με πηδήματα που κάνει ο Μπεραντζέ. «Με συγχωρείτε κυρίες μου, κύριοί μου, δεν μπορώ πια να συγκρατήσω την επιθυμία μου»¹⁴.

Τις ίδιες καταστάσεις που ζουν οι ήρωες φαίνεται ότι πρώτος τις έζησε ο Ιονέσκο. Μέσα στο βιβλίο του *Παρόν παρελθόν Παρελθόν* παρόν ο συγγραφέας καταγράφει αυτές τις μοναδικές στιγμές.

«Μου συνέβαινε, κάποτε, άλλοτε, να κατακυριεύομαι από κάποια θεία χάρη, μια ευφορία. Στην αρχή, κάθε έννοια, κάθε πραγματικότητα σαν να άδειαζε από το περιεχόμενό της. Μετά από αυτό το κενό, αυτό τον ίλιγγο, είναι σα να βρισκόμουν στο κέντρο της καθάριας ύπαρξης... Πιστεύω ότι ξαναέκανα δικιά μου τη μοναδική και ουσιαστική πραγματικότητα, όταν αυτή η Θεία χάρη με κατακυριεύε, μια απέραντη και γαλήνια χαρά με συνώδευε, που θα μπορούσα να ονομάσω αναγάλλιασμα της ύπαρξης, η σιγουριά ότι υπάρχω, η σιγουριά ότι η κοινωνική τάξη, η πολιτική, ο λόγος, η οργανωμένη σκέψη, τα συστήματα και οι συστηματοποιήσεις, οι περιορισμοί και οι προσδιορισμοί δεν είναι παρά καθαρή ανυπαρξία και η μόνη αλήθεια ήταν η αίσθηση ή το συναίσθημα ή η σιγουριά ότι υπάρχω και ότι αυτό το

11. Επειδή το έργο του Ιονέσκο στηρίζεται στην αναζήτηση του «χαμένου παράδεισου» από τον ήρωα, όποιος εγκαταλείπει τον αγώνα στο ένα θεατρικό έργο, ξαναπαίρνει σάρκα και οστά σε κάποιο άλλο με το ίδιο όνομα και συνεχίζει αυτή την αναζήτηση. Π.χ. ο Μπεραντζέ στο *Tueur sans gages*, στο *Piéton de l'air* και στο *La soif et la Faim*.

12. *Le piéton de l'air*, «Je comprends, maintenant, je comprends la raison de cette joie. Voilà pourquoi je me suis senti tout à coup si léger».

13. Α.Υ.: «Je suis triste quand je pense que les années s'en vont comme des sacs que l'on retourne vides. Je suis triste quand je pense que nous allons nous séparer les uns des autres et chacun de soi-même. (Gaîment et sautillant). Aujourd'hui, le bonheur me reprit, la joie me gonfle».

14. Α.Υ.: «Excuse-moi, Mesdames, Messieurs, je ne peux plus contenir ma gaîté».

«υπάρχω» ήταν υπεραρκετό, απελευθερωμένο από οτιδήποτε εξωτερικό... Όλα αυτά, πώς να τα αποκαλέσω, αυτές οι καταστάσεις της συνειδησης γεννιόντουσαν μέσα σε μια ατμόσφαιρα φωτός, π.χ. το μεσημέρι, το μήνα Ιούνη, ή τον Απρίλη, ένα καθαρό πρωινό... Αυτό το πρωινό άρχιζε με μια χαρά ανεξήγητη... μια χαρά ζωής στηριγμένη από την άφατη έκπληξη ότι υπάρχω... Η έκπληξη που με αγκάλιαζε ήταν η συνειδητοποίηση ότι υπήρχα. Ο φόβος, η ανησυχία παραμερίζονταν μπρος στην ηρεμία, τη σιγουριά, την ελπίδα»¹⁵.

Η ευφορία απελευθερώνει τον ήρωα από τη συμβατικότητα, από το βάρος της καθημερινότητας, από το βάρος του ίδιου του του σώματος, και τον προετοιμάζει για μια εμπειρία πρωτόφαντη.

Ο Αμεδαίος, τη στιγμή που οι αστυφύλακες τρέχουν να τον συλλάβουν αισθάνεται να πετάει και τα αισθήματα που εκφράζει είναι ανάμεικτα, έκπληξη, αμηχανία αλλά και ανακούφιση: «Είμαι μπερδεμένος, ζητώ συγγνώμη, κυρίες και κύριοι, ζητώ συγγνώμη... Μη πιστεύετε... Θάθελα πολύ να μείνω... Να μείνω με τα πόδια μου πάνω στη γη... Είμαι παρά τη θέλησή μου... Δε θέλω ν' απομακρυνθώ... Είμαι με το μέρος της προόδου, επιθυμώ να είμαι χρήσιμος στους ομοίους μου... Είμαι υπέρ του κοινωνικού ρεαλισμού... Μαντλέν σε βεβαιώνω, μπορείς να με πιστέψεις... Δεν ήθελα ν' αποφυγώ τα καθήκοντά μου... ο αέρας φταίει... Εγώ δεν το θέλω... Δεν έγινε επίτηδες!... Συγγνώμη, κυρίες και κύριοι, είμαι μπερδεμένος! Συγγνώμη!... Ω! Ω! Κι όμως νοιώθω τόσο ελεύθερος, τόσο ελεύθερος!»¹⁶.

Ο Αμεδαίος ξεφεύγει από το φαινόμενο της βαρύτητας μόλις απελευθερωθεί από την αγωνία και την έμμονη ιδέα του αμαρτήματος. Το πέταγμα είναι η μόνη δυνατή λύση. Εγκαταλείπει μια ζωή κατεστραμμένη για μια ουράνια εποποιΐα, τη μόνη λύτρωση. Περνάει ίσως στον αντι-κόσμο που παρουσιάζει ο Ιονέσκο στο *Διαβάτη του*

15. *Présent passé Passé présent*, Paris, Gallimard, coll. idées (V), 1968: «Il m'arrivait, parfois, jadis, d'être envahi par une sorte de grâce, une euphorie. C'est comme si, d'abord, toute notion, toute réalité se vidait de son contenu. Après ce vide, après ce vertige, c'est comme si je me trouvais tout d'un coup au centre de l'existence pure... je pense que je réintégrais l'unique et essentielle réalité, lorsque m'envahissait, accompagné d'une joie immense et sereine, ce que je pourrais appeler la stupéfaction d'être, la certitude d'être, la certitude que l'ordre social, la politique, le langage, la pensée organisée, les systèmes et systématisations, les limitations et délimitations, n'étaient que pur néant, et qu'il n'y avait de vrai que cette sensation ou ce sentiment, ou cette assurance que je suis et que ce «je suis» se suffisait pleinement à lui-même, libéré de ce qui lui était extérieur. Tout cela, comment puis-je dire, ces états de conscience naissaient dans une ambiance de lumière: par exemple, vers midi, au mois de juin ou en avril, par un matin limpide... Ce jour-là cela avait commencé par une joie inexplicable... une joie de vivre soutenue par l'étonnement indicible d'exister... L'étonnement qui m'habitait n'était que la prise de conscience que j'étais. Plus de peur, plus d'inquiétude, mais le calme, la certitude, la joie».

16. Αμεδαίος ή πως να το ξεφορτωθούμε, Βλ. σελ. 120.

αέρα: «Ο αντι-κόσμος, ο αντι-κόσμος, πώς να τον εξηγήσω; Δεν έχουμε απόδειξη ότι υπάρχει, μα σαν το καλοσκεφθούμε το βρίσκουμε μέσα στη σκέψη μας. Είναι κάτι που το μυαλό μας το θεωρεί αυτονόητο»¹⁷.

Και ο Μπερανζέ στο *Δολοφόνος δίχως αμοιβή* είναι έτοιμος να πετάξει αφού αισθανθεί ότι «το παν είναι ένα σύνολο πληρότητας και ελαφράδας, μία τέλεια ισορροπία... Ένα θριαμβευτικό τραγούδι έβγαине από το βάθος της ύπαρξής μου: υπήρχα, είχα συνειδητοποιήσει ότι υπήρχα από πάντοτε και δεν θα πέθαινα»¹⁸. Η έκπληξη μπρος στο μεγαλείο της ύπαρξης ξεπερνάει την αγωνία του θανάτου και ενεργοποιεί τον ήρωα σε μια ατελεύτητη κίνηση: «Περπατούσα, έτρεχα, φώναζα: υπήρχω, υπήρχω, το παν υπάρχει, το παν υπάρχει. Μπορώ σίγουρα να πετάξω, τόσο ελαφρύς έγινα, πιο ελαφρύς κι απ' το γαλάζιο ουρανό που αναπνέω... Θα πετάξω, είμαι σίγουρος»¹⁹. Όμως το πέταγμα δεν πραγματοποιήθηκε, ίσως διότι το «εγώ» του ήρωα τον εμπόδιζε να αφεθεί στην ουράνια εποποιία. Ο ίδιος προσπαθεί να δώσει μιαν εξήγηση στην αδυναμία ολοκλήρωσης της λυτρωτικής στιγμής: «Εάν δεν το έκαμα είναι διότι ήμουν πολύ ευτυχισμένος και δεν το σκεφτόμουν πια»²⁰.

Στα *Θύματα του καθήκοντος*, ο Σούμπερ θα γνωρίσει την ίδια αποτυχία διότι διστάζει: «Μπορώ άραγε να πάρω φόρα και να πηδήσω ψηλά... Μπορώ... να πηδήσω... να θήμα... ανάλαφρο...»²¹. Μετά την επιθυμία να πετάξει, ακολουθεί η μυστικιστική αποκάλυψη του φωτός —«Λούζομαι στο φως»—, καθώς και η έκπληξη ότι υπάρχει. «Το φως με διαπερνά. Είμαι έκπληκτος που υπάρχω... έκπληκτος που υπάρχω... Είμαι φως! Πετάω»²². Όμως η υπαρξιακή αγωνία θα του σταθεί εμπόδιο: «Διστάζω... πονάω... παίρνω φόρα...»²³. Το αποτέλεσμα είναι η πτώση και ο πόνος.

Το πέταγμα δίνεται μόνο στους τολμηρούς, στους «εκλεκτούς», σε

17. Βλ. σελ. 121: «L'anti-monde, l'anti-monde, comment expliquer cela? Il n'y a pas de preuve qu'il existe, mais en y pensant, on le retrouve dans notre propre pensée. C'est une évidence de l'esprit».

18. Βλ. σελ. 121: «...tout était un mélange de plénitude et de légèreté, un parfait équilibre... Un chant triomphal jaillissait du plus profond de mon être: j'étais, j'avais conscience que j'étais depuis toujours, que je n'allais plus mourir».

19. Αυτ.: «Je marchais, je courais, je criais» je suis, je suis, tout est!... Oh, j'aurais certainement pu m'envoler, tellement j'étais devenu léger, plus léger que ce ciel bleu que je respirais... Je me serais envolé... j'en suis sûr».

20. Αυτ.: «Si je ne l'ai pas fait c'est que j'étais trop heureux, je n'y pensais plus».

21. *Victimes du devoir*, Paris, Gallimard, 1954: «Puis-je m'élancer... par... dessus. Puis-je... sauter... un pas... léger... un...»

22. Αυτ.: «Je baigne dans la lumière... La lumière me pénètre. Je suis étonné d'être, étonné d'être... étonné d'être... Je suis lumière! Je vole!

23. «J'hésite... J'ai mal... Je m'élance!»

κείνους που είναι έτοιμοι να πιστέψουν και να υλοποιήσουν τη δυνατότητα που τους δίνεται. Και όπως υπογραμμίζει ο Ιονέσκο, «το αίσθημα του ανάλαφρου... όταν δεν υπάρχει αγωνία, παρουσιάζει τη πίστη στην ύπαρξη»²⁴, προϋπόθεση για το πέταγμα.

Στο *Διαβάτη του αέρα*, ο Μπερανζέ αφήνεται και πιστεύει στη δύναμη που τον αναστηλώνει. «Σε λίγο θα ανυψωθώ πολύ καλύτερα... Αισθάνομαι συνεπαρμένος και πλημμυρισμένος από τη χαρά...»²⁵. Το πέταγμα είναι η υλοποίηση της χαράς από τον άνθρωπο που είναι έτοιμος, περιμένει και πιστεύει στην ιδέα της ανάληψης.

Ενώ όλοι οι ήρωες που παρουσιάσαμε αισθάνθηκαν τις ίδιες θεσπέσιες καταστάσεις —ανακάλυψη της ομορφιάς της ζωής, έκπληξη όταν συνειδητοποιούν ότι υπάρχουν, θαυμασμό για το γύρω κόσμο που λάμπει από το άπλετο φως, ευφορία που τους συνεπαίρνει και τους απελευθερώνει από το γήινο βάρος τους— μόνο οι εκλεκτοί θα καταφέρουν να διατηρήσουν την έκπληξη και την αφέλεια που θα τους ανεβάσει μέχρι τον ουρανό.

Το πέταγμα προς τον ουρανό, στο άγνωστο, φέρνει τον ήρωα του Ιονέσκο κοντά στο πρώτο άνθρωπο που αισθάνθηκε την επιθυμία και προσπάθησε να πετάξει, τον Ίκαρο, που το άγγιγμα του Ήλιου ζάλισε και έλυσε το κερί των φτερών του. Ο ιονεσκικός ήρωας θα αισθανθεί την ίδια ελευθερία και την ίδια περηφάνεια, πριν από την πτώση.

Η κίνηση του σώματος του ήρωα του Ιονέσκο μέσα στον αέρα παρουσιάζεται σαν μια κατάκτηση του διαστήματος από ένα σώμα ελεύθερο, ανάλαφρο, που είναι κύριος των κινήσεών του και που επιβάλλεται σ' αυτούς που το παρακολουθούν. Άλλωστε ο Μπερανζέ θεωρεί ότι το πέταγμα είναι μια αναπόσπαστη ανάγκη του ανθρώπου: «Είναι τόσο αναγκαίο και τόσο φυσικό όσο η αναπνοή»²⁶. Στην παρατήρηση της γυναίκας του ότι όλοι τον καταδικάζουν γι' αυτή του την περίεργη συμπεριφορά, ο ίδιος απαντάει: «Όλος ο κόσμος πρέπει να ξέρει να πετάει. Πώς μπόρεσα να το ξεχάσω; Είναι απλό, πασιφανές. Όταν δεν πετάμε είναι σα να μας στερούν την τροφή μας. Γι' αυτό αισθανόμαστε δυστυχισμένοι»²⁷. Η δυστυχία των ανθρώπων έρχεται από την αδυναμία τους να ξεπεράσουν την περιορισμένη φυσική τους κατάσταση. «Εάν δεν πετάμε, είναι διότι είμαστε

24. *Entre la vie et le rêve*, Paris, P. Belfond, coll. «Entretiens», dirigée par Cl. Bonnefoy, 1966: «La légèreté... quand il n'y a pas angoisse, c'est la facilité d'être».

25. Βλ. σελ. 121: «Tout à l'heure, je m'élèverai beaucoup mieux... Je me sens soulevé et submergé par la joie».

26. Βλ. σελ. 121: «C'est aussi indispensable, aussi naturel que la respiration».

27. ΑΥΤ.: «...tout le monde doit savoir voler... Comment en ai-je pu oublier le procédé? C'est simple, lumineux. Quand on ne vole pas, c'est pire que si nous étions privés de nourriture. C'est pour cela sans doute que nous nous sentons malheureux».

ανάπηροι»²⁸. Αυτή μας η αναπηρία μας κρατάει καθηλωμένους στη γη, με τη μονότονη και χρονοθόρα καθημερινότητα, με το υπαρξιακό μας άγχος που μόνο το πέταγμα θα μπορούσε να σβύσει.

Αυτή η κατάκτηση του διαστήματος, πριν από την πτώση, στη μεταφυσική του προέκταση είναι η προσπάθεια του εγώ να ενωθεί με τα στοιχεία του σύμπαντος, μια και υπήρχε αδυναμία να ενταχθεί στο κοινωνικό εχθρικό του περίγυρο.

Ο Ιονέσκο, με αφορμή *Το Διαβάτη του αέρα* που έγραψε με βάση το όνειρο του πετάγματος, δίνει τη δική του εξήγηση για το φαινόμενο: «Όνειρο συνηθισμένο που οι ψυχαναλυτές εξηγούν σαν ερωτικό όνειρο»²⁹.

Αυτή η εξήγηση των ψυχαναλυτών συμπίπτει με το αρχέγονο τελετουργικό του μύθου του Ίκαρου, του αφιερωμένου στην Ιώ, τη Σελήνη, όπου χορευτές φορούσαν φτερά πέρδικας³⁰, μιμούμενοι τον ερωτικό χορό του αρσενικού. Κάποια στιγμή έσπρωχναν τον «εκλεγμένο» να παίξει το ρόλο του Ίκαρου, από τον απόκρημνο βράχο στη θάλασσα.

Αργότερα, στην Κρήτη, ο ίδιος μύθος παίρνει τη μορφή της φυγής από τη φυλακή του λαβύρινθου, και εκφράζει την προαιώνια επιθυμία του ανθρώπου να πετάξει και να αγγίξει το φως που θα είναι και η καταστροφή του.

Αυτή την τελευταία άποψη υιοθετεί ο Ιονέσκο στο μύθο του πετάγματος ερμηνεύοντάς τον «σαν ένα όνειρο ελευθερίας και δόξας»³¹.

Τη στιγμή που ο ήρωας θα προσπαθήσει να ξεπεράσει τις πόρτες του σύμπαντος και να ενωθεί με το Αιώνιο Φως, αιώνια αρχή της ζωής, θα έχει την τύχη του μυθικού ήρωα: Θα σκοντάψει σε κάποιο αόρατο εμπόδιο, κάποια άλλη μορφή Νέμεσης. Θα αρχίσει η πτώση που υπογραμμίζει αφενός την αδυναμία του ήρωα να ξεπεράσει τη φυσική του κατάσταση και αφετέρου την ατέλεια της ανθρωπίνης υπόστασης. Το τραγικό στοιχείο ξεπηδά μέσα από το εύθραυστο των προσδοκιών μας και το εφήμερο της ύπαρξής μας.

«Εγώ θα παραμείνω ένας διαβάτης της γης και του αέρα»³², θα δηλώσει ο Μπερανζέ πριν κατέβει στη γη, κάνοντας φανερή την

28. Βλ. σελ. 7: «Si nous ne valons pas, c'est que nous sommes infirmes».

29. *Entre la vie et le rêve*, Βλ. σελ. 125: «...un rêve courant que les psychanalystes interprètent comme un rêve érotique».

30. Η πέρδικα ήταν το ιερό πουλί της Αφροδίτης και του Ήφαιστου. Η αδελφή του Δαίδαλου ονομάζονταν Πέρδικα· κατά την πτώση του Ίκαρου εμφανίζεται μία πέρδικα.

31. Αυτ.: «...comme un rêve de liberté et de gloire».

32. *Le piéton de l'air*, Βλ. σελ. 121: «Moi, je veux rester un piéton de terre et un piéton de l'air».

επιθυμία του ανθρώπου να παντρεύει τη γη και τον ουρανό, δηλαδή να ξεπεράσει την φθαρτή του υπόσταση, αγγίζοντας την αιωνιότητα.

Αυτό το πάντρεμα της γης και του ουρανού, το βρίσκουμε στην παιδική ηλικία, όπως μας εξηγεί ο Ιονέσκο στο έργο του *Ανάμεσα στη ζωή και το όνειρο*. Ο συγγραφέας προσπαθεί να δώσει εξήγηση σ' αυτή την ανθρώπινη επιθυμία, υιοθετώντας την ψυχαναλυτική άποψη: «Νομίζω ότι μερικοί ψυχαναλυτές, οπαδοί του Jung, λένε ότι υποφέρουμε όταν αισθανόμαστε μέσα μας τη διάζευξη ανάμεσα στον ουρανό και τη γη»³³.

Γι' αυτό ο κεντρικός ήρωας του ιονεσκικού έργου παρουσιάζεται σαν επίκεντρο αντικρουόμενων επιθυμιών. Εκφράζει την αδυναμία του ανθρώπου να προσαρμοσθεί σ' αυτή την κοινωνία με την οποία βρίσκεται σε τέλεια αντίθεση, μέσα σ' αυτό τον κόσμο που του είναι άγνωστος και τον αναγκάζει να κλειστεί στη μοναξιά του, αφού αισθάνεται σαν εξόριστος μέσα σ' ένα χώρο που είναι παράλογος. Μόλις όμως ξαναβρεί την ικανότητα της έκπληξης, όλα μεταμορφώνονται σ' ένα λαμπρό παράδεισο χαράς. Η έκπληξη, η δυνατότητα να ερευνά και η δύναμη να επαναστατεί φέρνουν τον ιονεσκικό ήρωα στον χώρο του μύθου.

Μέσα από το μυθικό συμβολισμό του πετάγματος, ο Ιονέσκο κατάφερε να εκφράσει μία καίρια αλήθεια, την αγωνία και την προσπάθεια του ανθρώπου να ξεπεράσει τη γήινη του υπόσταση, και έτσι να φθάσει έως τον πρωτεϊκό μύθο του Ίκαρου. «Φθάνει να θέλεις· πρέπει να έχεις εμπιστοσύνη»³⁴, επαναλαμβάνει ο Μπερανζέ. Παρόλα αυτά θα έρθει και η στιγμή της πτώσης. «Δεν ξανακατεβαίνεις παρά μόνο όταν χάνεις την εμπιστοσύνη. Όμως, παρατηρείς ότι ποτέ δεν πέφτεις απότομα σαν την πέτρα»³⁵. Και αυτή είναι η βασική διαφορά ανάμεσα στον Ίκαρο και τον ιονεσκικό ήρωα, ανάμεσα στην πραγματικότητα και το όνειρο. «Εάν σκέφτεσαι ότι είναι αφύσικο να κρατιέσαι στον αέρα χωρίς έλικα και φτερά, η πίστη κλονίζεται, χάνεις ύψος, κατεβαίνεις αλλά όχι πιο γρήγορα απ' ό,τι με ασανσέρ. Φθάνει ένα μικρό σφάλμα της βούλησης και το κατρακύλισμα προς τα κάτω αρχίζει»³⁶. Ο Μπερανζέ χάνει τη Θεία χάρη, τη δυνατότητα να πετάει, μόλις αντικρίζει από ψηλά την αθλιότητα που υπάρχει στη γη, και χάνει την ελπίδα. «Βλέπω, δυστυχώς! βλέπω τα πάντα. Δεν είναι

33. *Entre la vie et le rêve*, βλ. σελ. 125: «Je crois que certains, psychanalystes, les jungiens, disent que nous souffrons d'éprouver en nous la séparation du ciel et de la terre».

34. *Le piéton de l'air*, βλ. σελ. 121: «Il suffit de vouloir; il faut avoir confiance».

35. Αυτ.: «On ne redescend que lorsqu'on n'a plus confiance. On peut remarquer que l'on ne retombe jamais brutalement comme une pierre».

36. βλ. σελ. 121: «Si on pense que c'est anormal de se maintenir dans les airs sans hélice et sans ailes, la foi s'ébranle, on perd de l'altitude, on descend, mais pas plus vite qu'en ascenseur. Il suffit d'une toute petite faille de la volonté et la glissade vers le bas s'amorce».

δυνατόν. Δεν είναι δυνατόν»³⁷. Η θεσπέσια εμπειρία τελειώνει μέσα στη φρίκη και την οδύνη: «Είδα ορδές καρτομημένους να περπατούν χωρίς κεφάλια, είδα ορδές καρτομημένους να περπατούν σε αχανείς εκτάσεις και μετά δεν ξέρω, γιγάντιες ακρίδες, έκπτωτους αγγέλους, νικημένους αρχαγγέλους... Είδα τα μαχαίρια, είδα τάφους... Είδα χιλιάδες ανθρώπους που τους μαστίγωναν και έλεγαν: Καλά μας κάνουν, καλά μας κάνουν...»³⁸.

Ο θάνατος, η καταστροφή, η αδικία, η μοιρολατρική υποταγή δεν καταδυναστεύουν μόνο τη γη αλλά και τον ουρανό: «Είδα ολόκληρες ηπείρους παραδείσου παραδομένες στις φλόγες. Οι μακάριοι καίγονταν»³⁹.

Η παρουσία του θανάτου σκοτώνει την έκπληξη, δημιουργεί το υπαρξιακό κενό και ξαναφέρει τον άνθρωπο πίσω στη συνήθεια, στη δυστυχία. Η επιστροφή του Μπερανζέ στη γη οφείλεται στη μεταφυσική αγωνία που προκλήθηκε από τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες και την αντικειμενική πραγματικότητα. «Το θέμα της δυστυχίας εκφράζεται ίσως... από τη βαρύτητα και την πυκνότητα. Αυτή είναι η ψυχολογία του ατόμου... Όμως η ψυχολογία του ατόμου εντάσσεται σ' ένα ανθρώπινο πλαίσιο, σε μια κατάσταση εξω-κοινωνική και εξω-ιστορική, αλλά επίσης μέσα σ' ένα ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο: ίσως κοινωνικά, αυτή η δυσκολία να ζεις, αυτή η βαρύτητα απορρέουν από αυτό που ονομάζουμε ολοκληρωτισμό... ή μάλλον «σύγχρονο βίο αβίωτο» κτλ. Ή μάλλον ολοκληρωτισμός είναι ακριβώς η «πυκνότητα», η ασφυξία, η καταπίεση, που ο σύγχρονος κόσμος μας αναγκάζει να υποστούμε και γι' αυτό του το ανταποδίδουμε: οι άνθρωποι γενούν τις τυρραννίες, την αποπνικτική ατμόσφαιρα»⁴⁰.

Το αίσθημα του θάρους, αρχή της πτώσης, προέρχεται από το σβύσιμο της έκπληξης, από τη μεταφυσική αγωνία και από το προαίσθημα του θυθίσματος. «Αλλού, η γη σχίζεται... Τα βουνά

37. Βλ. σελ. 121: «Je vois, hélas? je vois tout. Ce n'est pas possible. Ce n'est pas possible».

38. Αυτ.: «J'ai vu des colonnes de guillotins marchant sans têtes, des colonnes de guillotins... sur d'immenses étendues. Et puis, et puis, je ne sais pas, de sauterelles géantes, des anges déchus, des archanges vaincus... J'ai vu les couteaux, j'ai vu des tombeaux... J'ai vu des milliers de gens que l'on fouettait et que disaient: Bien fait pour nous, bien fait pour nous...»

39. Αυτ.: «J'ai vu des continents entiers de paradis en flammes. Les Bienheureux y brûlaient».

40. *Entre la vie et le rêve*, Βλ. σελ. 125: «Ainsi le thème de la condition malheureuse se traduit peut-être par la lourdeur et l'épaisseur. C'est là de la psychologie individuelle... Seulement la psychologie individuelle s'inscrit dans un contexte humain, une situation extra-sociale et extra-historique, mais aussi dans un contexte historique et social; peut-être que socialement cette difficulté de vivre, cette lourdeur résultent de ce qu'on appelle totalitarisme... ou bien «vie moderne impossible à vivre», etc. Ou bien les totalitarismes sont eux-mêmes l'épaisseur, l'asphyxie, l'oppression que le monde actuel nous fait subir et que nous lui rendons: ce sont les hommes qui sécrètent les tyrannies, les suffocations».

γκρεμίζονται, ωκεανοί αίματος... λάσπη, αίμα, λάσπη...»⁴¹.

Ενώ για το πέταγμα, ο Ιονέσκο χρησιμοποιεί σύμβολα της αρχαίας μυθολογίας —αν και το πέταγμα του Αμεδαίου μας θυμίζει την «Ανάληψη»— για το κατέβασμα στον Άδη, θα δανεισθεί σύμβολα χριστιανικών δοξασιών: τη λάσπη και τη φωτιά, στοιχεία φθοράς και μαρτυρίου.

Η λάσπη και η υγρασία εκφράζουν την αποσύνθεση και το θάνατο στο έργο του Ιονέσκο. Στα *θρύψαλα ημερολογίου* ο Ιονέσκο μας παρουσιάζει τι συμβολίζουν γι' αυτόν η γη, η λάσπη και οι κλειστοί οι χώροι: «Για μένα, η γη δεν είναι η τροφός μας, είναι η λάσπη, είναι η αποσύνθεση, είναι ο θάνατος που με τρομάζει. Τα υπόγεια, τα εσωτερικά των σπιτιών, που για τους άλλους είναι οι φωλιές, τα καταφύγια, για μένα είναι τάφοι. Όταν ονειρεύομαι το εσωτερικό ενός σπιτιού το βλέπω να θυθίζεται στην υγρή γη. Η γη δεν είναι η σιγουριά μου, μα η αποσύνθεση, γι' αυτό της προβάλλω αντίσταση»⁴². «Νύχτα, βροχή, λάσπη... Σκοτεινή, υγρή κοιλάδα, έλη, θυθίζεται, πνίγεται... βοήθεια... πνίγομαι... βοήθεια!»⁴³, θα αναφωνήσει η Μα-ντλέν νιόπαντρη, μόλις ξυπνάει στο καινούργιο σπιτικό της.

Το ίδιο θέμα της λάσπης παρουσιάζεται στο *Δολοφόνος δίχως αμοιβή*: «Πόσο θρώμικο είναι αυτό το σπίτι, Φταίει η λάσπη»⁴⁴.

Στη *Δίψα και την πείνα*, ο πρωταγωνιστής αισθάνεται την υγρασία, σημάδι της αποσύνθεσης και του θανάτου: «Αυτό το ταβάνι ξεφλουδίζει, γκρεμίζεται, το αισθάνομαι ήδη να μου βαραίνει τους ώμους, οι κηλίδες της υγρασίας μεγαλώνουν στους τοίχους. Είναι η εικόνα του χρόνου; Σε κλάσματα δευτερόλεπτου όλα φθείρονται... Δεν βλέπω τίποτε άλλο από υγρασία και φθορά... Διακρίνω, μέσα στις κηλίδες ραχοκοκαλιές αιμόφυρτες, κεφάλια σκυμμένα, θλιμμένα, ανθρώπους φοβισμένους, που ψυχωραγούν, σώματα ακρωτηριασμένα, χωρίς κεφάλι, χωρίς χέρια, άγνωστα και ασθενικά τέρατα που κείτονται και ασθμαίνουν»⁴⁵.

41. *Le piéton de l'air*, βλ. σελ. 121: «Ailleurs, la terre craque... Les montagnes s'effondrent, des océans de sang... de la boue, du sang, de la boue...»

42. *Journal en miettes*, Paris, Gallimard, coll. idées, 1967: «Pour moi, la terre n'est pas nourricière, elle est la mort qui m'épouvante. Les caves, les intérieurs des maisons sont pour les autres des nids, des abris; pour moi, ce sont des tombeaux. Quand je rêve de l'intérieur d'une maison, elle s'enfonce dans la terre humide. La terre n'est pas la sécurité pour moi. Elle est la décomposition. Ce à quoi je m'oppose», ·

43. *Αμεδαίος ή πως να το ξεφορτωθούμε*, βλ. σελ. 120.

44. βλ. σελ. 121: «Oh là, là, c'que c'est salissant cette maison! c'est la boue».

45. *La soif et la faim*, Paris, Gallimard, 1966: «Ce plafond s'effrite, il s'affaisse, je le sens déjà qui pèse sur mes épaules, les taches d'humidité s'agrandissent sur les murs. Est-ce l'image du temps? A vue d'oeil, tout se dégrade... je ne vois rien sauf moisissures, dégradations... je discerne dans ces taches, des vertèbres sanglantes, des têtes penchées, tristes, des agonisants effrayés, des corps amputés, sans tête sans bras, des monstres inconnus et malades qui gisent, qui halètent...»

Το νερό, η λάσπη, επανέρχονται σαν έμμονες ιδέες που πνίγουν τους ήρωες. Στα *Θύματα του καθήκοντος* ο Σούμπερ κατεβαίνοντας στα βάθη της μνήμης βρίσκει και κινείται μέσα στη λάσπη: «Περπατώ στη λάσπη. Κollάει στις σόλες μου... Πόσο βαρεία νοιώθω τα πόδια μου. Φοβάμαι μήπως γλυστρίσω»⁴⁶.

Το βάρος που αισθάνεται ο Σούμπερ είναι αυτό που τον τραβάει προς το θάνατο και την ανυπαρξία: «Οι ανοιξιάτικες πηγές... τα καινούργια φύλλα... Ο μαγικός κήπος θυθίστηκε στη νύχτα, ο έρωτάς μας μέσα στη λάσπη...»⁴⁷.

Ο φθοροποιός χρόνος καταστρέφει τα πάντα και οδηγεί στο θάνατο. Η λάσπη, το σκοτάδι, η κούραση συνοδεύουν τον άνθρωπο στο σταθερό κατέβασμα προς τα κάτω. Το ίδιο αίσθημα κούρασης αισθάνεται και ο Αμεδαίος... Είμαι κουρασμένος... μα τόσο κουρασμένος...»⁴⁸. Η έλλειψη οποιασδήποτε πρωτοβουλίας, το βούλιαγμα στην καθημερινότητα τον σκοτώνουν.

Στη *Δίψα και στην Πείνα* ο Ιωάννης θα προσπαθήσει να ξεφύγει από τον υγρό τάφο αλλά η κούραση τον εμποδίζει. «Αυτή η κούραση... αυτή η κούραση που με εμποδίζει, τα πόδια μου είναι νωθρά, το κεφάλι βαρύ. Ο φόβος επανέρχεται»⁴⁹. Είναι η αγωνία του θανάτου που πνίγει τον ήρωα.

Το γλίστρημα προς το θάνατο θα δοθεί μέσα από το έργο *Λάσπη*, όπου ο άνθρωπος σε πλήρη εγρήγορση του απλώς καταγράφει ό,τι συμβαίνει. Ο ήρωας θέπει να πεθαίνει βουλιάζοντας. Το βούλιαγμα συμβολίζει την αποξένωση του ανθρώπου από το συνάνθρωπό του, την αδυναμία επικοινωνίας του.

Το γλίστρημα προς τον Άδη εκφράζει την αγωνία του ανθρώπου μπρος στα γηρατειά και την ανυπαρξία. Η συνήθεια μεταμορφώνει το κόσμο σε κόλαση.

Η φωτιά είναι το άλλο σύμβολο που προετοιμάζει τον ερχομό του τέλους. Στον *Αμεδαίο*, η Μαντλέν διακρίνει «Φλόγινα αγκάθια, μυτερές φλόγες, παγωμένες φλόγες. Μου χώνουν φλόγινες καρφίτσες στο κορμί μου...»⁵⁰. Στο *Διαβάτη του αέρα* ο Μπερανζέ διακρίνει «λάσπη, φωτιά, αίμα... πελώριες κουρτίνες από φλόγες»⁵¹. Στα *Θύματα του καθήκοντος* ο Μπερανζέ αντικρύζει «παλάτια με παγωμένες φλό-

46. *Victimes du devoir*, Βλ. σελ. 124: «Je marche dans la boue. Elle colle à mes semelles... Comme mes pieds sont lourds! J'ai peur de glisser».

47. Aut.: «Les sources printanières... Les feuilles nouvelles... Le jardin enchanté a sombré dans la nuit, a glissé dans la boue...»

48. Βλ. σελ. 120.

49. *La Soif et la faim*, Βλ. σελ. 129: «Cette fatigue... cette fatigue qui m'empêche, mes jambes sont molles, ma tête lourde. La frayeur me reprend».

50. Βλ. σελ. 120.

51. Βλ. σελ. 121: «...de la boue, du feu, du sang... des rideaux immenses de flammes».

γες»⁵². Ο ήρωας στην *Δίψα και Πείνα* μέσα από το τζάκι έχει το όραμα μιας γυναίκας μέσα στις φλόγες. Τέλος, στο *Παιχνίδι της σφαγής* όσοι θα γλυτώσουν από την πανούκλα θα πεθάνουν μέσα στην πυρκαϊά.

Η φωτιά από εξιλαστήρια και καθαρτήρια δύναμη θα μετατραπεί σε «πυρ της κόλασης» που σπέρνει το θάνατο.

Εάν ο Ιονέσκο αναφέρεται στο θάνατο και τον κατονομάζει, είναι διότι κατ' αυτό τον τρόπο μπορεί να απελευθερωθεί από τον τρόπο που του προκαλεί.

Από το συναίσθημα του θάρους μέχρι την ελαφράδα, από το βούλιαγμα στο ανέθασμα, και από το πέταγμα στη πτώση, ο Ιονέσκο φαίνεται να έχει διατρέξει με τη φαντασία «όλο το δρομο της ανθρώπινης μοίρας»⁵³. Ανάμεσα στους δύο ανταγωνιστικούς πόλους, ελαφρύ-βαρύ, ξεπηδά το θέμα του εξόριστου ανθρώπου που ζει μέσα στη μοναξιά. Όλο το έργο του Ιονέσκο εκφράζει τη διπλή υπαρξιακή εμπειρία. Από τη μία τη χαρά και από την άλλη τη δυσκολία της ύπαρξης. Στη σωτηρία μέσα από το πέταγμα αντιπαράτασσει την καταδίκη μέσα στην πτώση, στο βούλιαγμα. Στο συναίσθημα της έκπληξης αντιστοιχεί η κόλαση της συνήθειας. Κάθε στιγμή διαγράφεται στο έργο του η θεσπέσια έκπληξη της ύπαρξης και το αγωνιώδες σάστισμα της ύπαρξης.

Μέσα από το όνειρο ο Ιονέσκο φθάνει στο αρχέτυπο στην προσπάθειά του αφενός να ξεφύγει από μια τραγική πραγματικότητα και αφετέρου να ξαναδώσει στο θέατρο τη χαμένη του μαγεία. Μέσα από τις κινήσεις, τις μαζικές και παράδοξες εικόνες ξαναεισάγει κάποια τελετουργία στο θέατρο. Αυτή η τελετουργία βοηθάει τον άνθρωπο και το συγγραφέα αν όχι να απαλλαγεί απόλυτα από την έμμονη ιδέα της εξορίας, τουλάχιστο να τη δαμάσει. Μέσα από το τελετουργικό του θεάτρου, ο Ιονέσκο εξορκίζει τη δυσκολία του να ζήσει, το φόβο του θανάτου.

Στο θέατρο, χώρο αναγέννησης, ο συγγραφέας θα προσπαθήσει να ξαναβρεί τη χαμένη μαγεία. Υμνώντας το φως και τη χαρά, η ύπαρξη βρίσκει κάποια δικαίωση: αγγίζει το άπειρο και ξεπερνά το θάνατο.

52. Βλ. σελ. 124: «un palais de flammes glacées».

53. G. Bachelard, *L'air et les songes*, Paris, Jose Corti, 1943: «...tous le drames de la destinée humaine».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- G. Bachelard: *L'air et les songes*, Paris, Jose Corti, 1943.
R. Graves: *Les Mythes Grecs*, tr. de l'anglais par Mounir Hafez, Paris, Fayard, 1958.
E. Ionesco: *Entre la vie et le rêve*, Paris, P. Belfond, coll. «Entretiens», dirigée par Cl. Bonnefoy, 1966.
Journal en miettes, Paris, Gallimard, coll. idées, 1967.
Présent passé Passé présent, Paris, Gallimard, coll. idées, 1968.
Σημειώσεις και αντι-σημειώσεις, μεταφρ. Ιουλία Ιατρίδη, Αθήνα, Θεωρία, 1982.

Θεατρικά έργα:

- Αμεδαίος ή πως να το ξεφορτωθούμε*, μεταφρ. Μαρίας Πορτο-
λομαίου, Αθήνα, Δωδώνη.
Jeux de massacre, Paris, Gallimard, 1970.
Le piéton de l'air, Paris, Gallimard, 1963.
La soif et la faim, Paris, Gallimard, 1966.
Tueur sans gages, Paris, Gallimard, 1958.
Victimes du devoir, Paris, Gallimard, 1954.

RÉSUMÉ

Pighi-Dafni Koutsoyannopoulou, *L'élément mythique dans l'oeuvre d'Ionesco: Le vol d'Icare et sa chute.*

La pensée mythique, dans l'oeuvre d'Ionesco, révèle la contradiction tragique de notre condition humaine: soit d'absolu et précarité de la destinée humaine. Dans son oeuvre, ces deux pôles sont représentés par des images archétypiques: l'envol d'Icare et la chute. L'événement insolite, qu'est l'envol d'Icare, n'arrive qu'aux élus qui peuvent ressentir la surprise d'«être au monde», la joie d'exister —joie qui métamorphose le monde en un paradis lumineux vers lequel le «héros», à qui son état d'euphorie donne des ailes, s'envole—. La chute est provoquée par une toute petite faille dans sa volonté, une simple incertitude, une perte de confiance. La pesanteur, due à la perte de l'étonnement, entraînera l'homme dans l'enfer de l'accoutumance. Son enlèvement dans la boue ou sa destruction dans les flammes figureront sa mort.

Si Ionesco a présenté ces deux états de notre conscience à travers l'archétype, c'est d'une part pour exorciser notre angoisse existentielle et par l'envol, nous libérer, et se libérer lui-même, de la terreur de la mort et d'autre part pour restituer au théâtre ses pouvoirs perdus: le rituel d'envoûtement et de métamorphose du monde.